

Herstel van duinvalleieien op Ameland

Op 1 november 2006 vulde een zeer hoge springvloed de valleieien (foto: Henk de Vries).

HENK J. DE VRIES

Aansluitend aan De Hon, een van de indrukwekkendste natuurlijke en dynamische duingebieden van Nederland, heeft It Fryske Gea in 2004 een sterk verouderd en verruigd duingebied in beheer gekregen. De duinvalleieien waren geheel volgelopen met riet en wilgen en op de valleibodems bevond zich een dikke verzuurde humuslaag. In het gebied kwam geen stuivend zand meer voor.

Voor It Fryske Gea was dit de aanleiding om een integraal herstelproject uit te voeren samen met de gemeente Ameland. Gekoppeld aan de reconstructie van het aanwezige fietspad konden de valleieien in het gebied worden geplagd en kon de invloed van het water worden vergroot. Het duingebied tussen paal 17 en 21 kenmerkt zich als een gebied dat geheel is omsloten door vastgelegde duinmassieven. Aan de noord-

kant door de zeereep, aan de zuidkant door de Kooioerdstuifdijk en aan de oost- en westzijde door oude duinen. Dynamiek, en daardoor aanvoer van stuivend zand, ontbreekt hierdoor geheel. Het gebied ligt er als een kom bij, het overheersende watertype is dan ook regenwater, waar zich een ruige vegetatie van voornamelijk riet en wilgen kon ontwikkelen. Van de lage duinvegetaties met orchideeën en broedende blauwe kiekendieven en velduilen van weleer is niets meer over.

Rigoureuze ingreep

De wens van It Fryske Gea is om jongere stadia van duinvalleivegetaties in dit verruigde gebied weer een plek geven. Dat betekent een rigoureu-

Een tweede in- en uitstroompunt op het laagste punt van de vallei moet voorkomen dat er een soort badkuip met zout water blijft bestaan (foto: Rijkswaterstaat www.kustfoto.nl).

Op een satellietfoto is goed te zien hoe de werkzaamheden in 2005 een aaneengesloten vallei met opgeschoonde bodem hebben achtergelaten (foto: Google Earth).

ze ingreep. Wind en water moeten daarna meer greep op de landschapsvorming krijgen. Hiermee voorkom je dat de gehele operatie over een aantal jaren opnieuw uitgevoerd moet worden. De vegetatie zal zich onder invloed van grondwater ontwikkelen. Opgaande begroeiing moet worden tegengaan door incidentele winteroverstromingen met zout water. Wind verzorgt de vormgeving van de duincomplexen en blaast wellicht nieuwe valleitjes tot het grondwaterniveau uit. Ook mogen bressen in de zeereep worden geblazen; die heeft hier geen functie meer als waterkering. Resultaat zal naar verwachting zijn dat zeldzame duinvalleivegetaties met soorten als knopbies, parnassia en mogelijk sturmia (groenknolorchis) zullen terugkeren. Hopelijk zullen ook blauwe kiekendief en velduil hun gezicht weer laten zien en in het gebied tot broeden komen.

Badkuip

In 2005 is al de eerste stap gezet voor het herstel van de duinvalleien in dit gebied. Er is toen een verruigde duinvallei van ca. 40 ha geplagd en de toegang van zeewater (bij hoge vloed) is mogelijk gemaakt. Dit is gedaan door een aantal 'zanddrempels' weg te graven. Daardoor ontstond een aaneengesloten vallei met opgeschoonde bodem, die met hoge vloed vol kan stromen via de valleien van Het Oerd. Maar daarmee zijn we er nog niet. Op 1 november 2006, veel eerder dan verwacht, hadden we een zeer hoge springvloed die de vallei geheel vulde. In dezelfde winter werd dit nog driemaal herhaald. En toen werd zichtbaar gemaakt wat we al wisten: het instroompunt is niet het laagste punt van het gebied. Hierdoor stroomt het gebied wel vol zeewater, maar niet weer leeg. Om te voorkomen dat er een soort badkuip blijft bestaan met zout water, is het nodig dat er op het laagste punt van de vallei een tweede in- en uitstroompunt wordt gemaakt. Het tweede probleem in het gebied is, dat de verstuiwing niet uit zichzelf voldoende op gang komt. De verstuiwing van zand en de uitwisseling van zand tussen strand en achterliggende duinen is daardoor nog marginaal.

Activeren verstuiwing

Binnenkort zal de tweede stap in het herstel-

proces worden ingezet. Hierin worden feitelijk twee maatregelen genomen: het maken van een doorstroomopening in de Kooioerdstuifdijk en het actief op gang brengen van de verstuiwing. Door een te maken opening in de Kooioerdstuifdijk wordt de frequentie van overstroming, via de Oerdsloot op de kwelder van het Nieuwlandsrijd, groter en kan het overstromingswater ook weer wegstromen. De realisatie van deze opening heeft tot doel om de dynamiek van overstroming van de duinvalleien te vergroten. Hierdoor ontstaat aan de zeereep een dynamische land-zee overgang, waarbij ruimte is voor natuurlijke processen. Tevens wordt de uitwisseling van (kalkrijk) zand tussen strand en het achterliggende duingebied bevorderd. De verstuiwingsmaatregelen zijn gericht op het activeren en stimuleren van de natuurlijke processen van verstuiwing en zijn noodzakelijk, omdat ervaring heeft geleerd dat zonder actief ingrijpen het vernatuurlijken van de zeereep maar langzaam op gang komt.

Recreatieve toevoeging

De schep kan echter nog niet in de grond. De plannen zijn weliswaar zo goed als klaar en voor de financiering ervan is een projectvoorstel ingediend bij het Waddenfonds. Het maken van een doorstroomopening in de Kooioerdstuifdijk is een gevoelig onderwerp op Ameland. Ondanks alle onderzoeken bestaat bij een deel van de Amelander bevolking de onterechte angst dat een deel van Ameland zal worden afgescheiden. Bovendien wordt de Kooioerdstuifdijk gezien als een cultuurhistorisch element op het eiland. De geplande inrichting biedt echter een natuur- en landschapswinst en is een geweldige recreatieve toevoeging. Mochten deze voordelen de doorslag geven dan moet nog gekozen worden voor de wijze waarop uitvoering van de doorstroomopening eruit gaat zien. Belangrijke aandachtspunt is het aanwezige fietspad. Deze route moet voor calamiteitenverkeer (brandweer, ambulance) berijdbaar blijven. Voor de opening gaat de keuze vooralsnog tussen een aantal hele grote duikers op een rij door de stuifdijk, een open verbinding van 30 meter breed met een brug en versterigde taluds en een 50 meter brede opening zonder kunstmatige versterkingen met een lange brug.

Vanuit de natuuroptiek is de laatste optie de beste, al blijft het in wezen nog slechts een tussenstap in de meest ultieme wens van It Fryske Gea: een echte wash-over op deze plek. Het geheel verwijderen van de Kooioerdstuifdijk op Ameland is echter een stap die (nog) veel te ver gaat.

HENK J. DE VRIES IS ADJUNCT-DIRECTEUR VAN IT FRYSKE GE